

GABINET d'ANÀLISI
AMBIENTAL I TERRITORIAL

Carrer Alfons el Magnànim, 2 Escala A, 1r-B.
E-07004 Palma de Mallorca.
Illes Balears

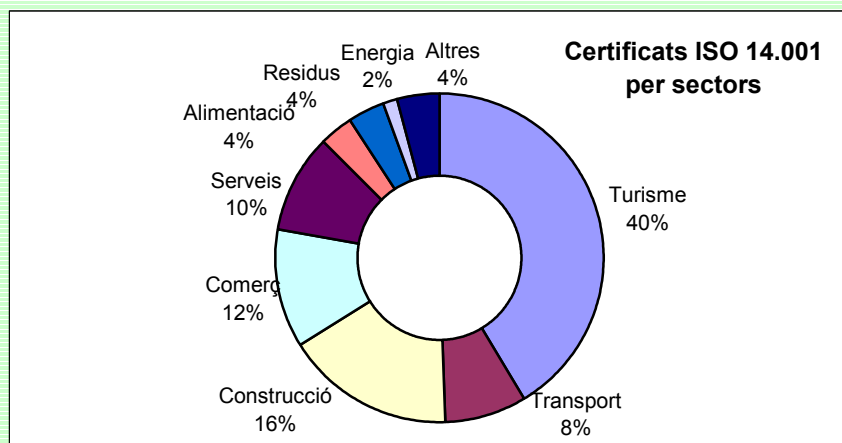
Tel. 971 461 708 –
Fax 971 468 052
empresa@gaat.es www.gaat.es

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**
Conselleria de Medi Ambient

ESTAT DEL MEDI AMBIENT A LES ILLES BALEARS 2006 – 2007

Capítol 12
DISTINTIUS AMBIENTALS

Elaborat per
Gabinet d'Anàlisi Ambiental i Territorial S.L.
Desembre 2009

12 DISTINTIUS AMBIENTALS

12.1 ÍNDEX

12	DISTINTIUS AMBIENTALS	2
12.1	ÍNDEX	2
12.2	INTRODUCCIÓ	3
12.3	EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER ORGANITZACIONS	7
12.3.1	SISTEMES DE GESTIÓ AMBIENTAL	7
12.3.1.1	NORMA UNE-EN-ISO 14.001	9
12.3.1.2	EMAS	12
12.3.2	ECOETIQUETES	18
12.3.2.1	DISTINTIU ECOTURÍSTIC DE L'AJUNTAMENT D'ALCÚDIA	18
12.3.2.2	ETIQUETA ECOLÒGICA EUROPEA	20
12.3.2.3	BANDERES BLAVES	22
12.3.3	DISTINTIUS AMBIENTALS AL SECTOR TURÍSTIC	23
12.3.4	DISTINTIUS AMBIENTALS A LES ILLES BALEARS	25
12.3.5	INVERSIONS I DESGRAVACIONS AMBIENTALS	25
12.4	EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER TERRITORIS. AGENDA LOCAL 21	26

12.2 INTRODUCCIÓ

Com a **resposta** als reptes que suposen les pressions sobre el medi ambient, moltes de les quals s'exposen en aquest estudi de l'Estat del Medi Ambient, les administracions elaboren normes i lleis per tal de minvar o, al menys, controlar aquestes pressions. El compliment legislatiu en medi ambient és molt extens i té una efectivitat que varia molt d'una pressió a un altra. De fet, és evident que en molts de casos la normativa no és suficient, sigui perquè no es compleix en tot el seu detall, sigui perquè no basta amb aquest compliment per minvar de forma significativa aquestes pressions.

En paral·lel al disseny i aplicació d'aquestes normatives obligatòries, des de l'administració, però també des de la societat civil, les empreses, les associacions empresarials o entitats de regulació privades, han aparegut altres formes de minvar aquestes pressions. Algunes d'aquestes formes són el que denominem **eines voluntàries**, ja que no presenten cap tipus d'obligatorietat. Les entitats que les apliquen decideixen voluntàriament sotmetre-se a unes exigències que van més enllà de la legislació ambiental o d'altres tipus.

Aquestes eines voluntàries presenten diverses formes, que van des de les més senzilles fins a les més complexes. Les raons per fer servir aquestes eines són diverses i sovint no són úniques.

- **Estalvi.** Moltes persones, empreses i entitats intenten, per estalviar despeses, reduir el consum de certs recursos naturals. Per la gran majoria de recursos naturals, no hi ha límits legals al consum que es pot fer. Es pot penalitzar amb major cost un consum d'aigua o d'energia superior al que es considera normal, però no hi ha un límit en aquest consum, com en el de tantes altres coses.

- **Evitar costos.** L'aplicació de millores ambientals i el control dels paràmetres ambientals pot suposar minvar el risc d'una multa o de haver de pagar per uns perjudicis causats per una negligència en aspectes ambientals. El control acurat dels riscos ambientals en una entitat pot detectar el perill abans de que es produeixi.

- **Quota de Mercat.** Alguns dels instruments estan dissenyats per tal de què els clients de les empreses o entitats apreciïn l'esforç addicional que aquestes fan en medi ambient. Aquest reconeixement s'hauria de reflectir en un increment de les vendes o en la possibilitat de poder vendre a un preu més alt que el de la competència, que no estaria tan afavorida per part del mercat. Aquest principi està en la base de molts distintius ambientals, alguns d'ells promoguts per l'administració.

- **Millora de la gestió.** Algunes eines exigeixen establir procediments i controls detallats d'aquelles activitats amb efectes sobre el medi ambient. Aquest fet fa que aquestes tasques s'estructurin amb la conseqüent millora en la gestió. A la mateixa vegada, la majoria d'eines exigeixen en major o menor grau establir mecanismes de participació de treballadors i altres parts interessades. Això pot suposar una millora en la motivació del personal o de les persones interessades, siguin dins o fora de l'organització que promou la eina voluntària.

- **Imatge pública.** Unes millores ambientals i, sobre tot, un distintiu ambiental suposa una millora de la imatge, entre clients, subministradors, administrats, veïnats... En el cas d'empreses o entitats privades, el fet de mostrar aquesta sensibilitat suposa una millora de les relacions amb l'administració pública.

- **Beneficis fiscals o administratius, subvencions.** Les administracions públiques, poden afavorir aquelles empreses o entitats amb iniciatives de millora ambiental o d'avanç cap a la sostenibilitat subvencionant les despeses que es

produeixen, o atorgant certs beneficis fiscals (desgravacions de l'impost de societat) o administratius (estalviar certs tràmits).

- **Millora del entorn.** L'aplicació de millores més enllà de les exigències normatives pot suposar una millora de l'entorn en què es situa l'organització. Tot i complint la legislació ambiental, és clar que encara es poden produir molèsties als clients, veïnats, treballadors o comunitats naturals. El fet d'identificar aquestes molèsties i corregir-les suposa una millora de l'entorn més proper, cosa que millora les condicions quotidianes de treballadors, veïnats, clients,...

- **Protecció del valor de la propietat.** Les propietats de les organitzacions que apliquen eines voluntàries de millora ambiental, especialment si es tracta d'un distintiu ambiental estandarditzat, presenten un estat de les seves instal·lacions posat al dia quant a legislació ambiental i bones pràctiques. Aquest fet es pot traduir en una protecció del valor de la propietat, a l'hora de vendre-la o assegurar-la. La nova Llei de Responsabilitat Ambiental (Llei 26/2007) permet a les organitzacions amb EMAS o ISO 14.001 (sistemes de gestió ambiental) no haver de subscriure garanties financeres, sempre que sigui sota un llinar (operadors que desenvolupin activitats susceptibles d'ocasionar un dany la reparació del qual s'avalui entre 300.000 i 2.000.000 euros).

- **Convenciment** de la importància de minvar els impactes sobre el medi ambient i d'avançar cap a la sostenibilitat. Aquesta raó és la més deslligada d'uns beneficis directes, però és molt important. El canvi en la visió que es té del medi ambient ha estat importantíssim en els darrers 30 anys. Aquest canvi s'ha produït en tots els àmbits i es tracta d'una de les forces motrius de la normativa legal, de l'opinió pública, de la política, de l'economia. No és estrany, doncs, que el convenciment de que s'ha de millorar el medi ambient i de que s'ha d'avançar cap a la sostenibilitat sigui una raó fonamental, tot i que no necessàriament única, a l'hora d'aplicar un eina voluntària. Aquest sentiment es pot observar a les administracions públiques, a les associacions sense ànim de lucre, a les empreses, als sindicats,...

Les principals eines voluntàries són les següents:

□ **Bones pràctiques ambientals.** Les bones pràctiques ambientals són l'aplicació de millores en instal·lacions o en comportaments que suposen una minva de l'impacte ambiental, sempre més enllà de la legislació ambiental. Aquesta eina es fa servir a qualsevol tipus d'organització o persones. Per exemple es poden aplicar bombetes de baix consum o canviar el comportament per tal de minvar el consum d'aigua. És molt difícil tenir dades sobre aquest apartat ja que no hi ha límits ni control en quant a l'àmbit d'aplicació ni en quant a les aplicacions concretes. Tot i així, cal citar la seva existència, ja que es tracta segurament de l'eina més estesa. En principi no suposa cap reconeixement, només la satisfacció de treballar per millorar el medi i, sovint, l'estalvi en les despeses de consum d'aigua i energia. Les úniques dades existents són recollides per Institut Nacional d'Estadística¹. Aquestes dades incorporen la comptabilitat ambiental de les empreses, indicant els sectors econòmics afectats, així com els tipus d'inversions realitzades. Hi ha dades d'inversions declarades, però no de canvis en comportament que també poden suposar una minva de l'impacte ambiental. Per tal d'aplicar aquestes millores hi ha nombroses publicacions a disposició dels interessats². També és freqüent la col·laboració de l'administració pública i les associacions empresarials en aquest àmbit³.

¹ <http://www.ine.es/>

² Per exemple: sèrie de Guies de Bones Pràctiques Ambiental per a Instal·lacions Turístiques de la Conselleria de Medi Ambient.

Institut Cerdà i Programa ECOTUR "Guia de bones pràctiques ambientals per a instal·lacions turístiques: la gestió de l'aigua". Conselleria de Medi Ambient. 2000.

❑ **Desgravacions.** L'aplicació de bones pràctiques a certs àmbits per part d'empreses suposa un 10% de desgravació de la despesa en l'impost de societats. En aquest cas sí que es disposa de dades, ja que és necessari que l'administració competent emeti un certificat de la inversió. L'organisme competent per gestionar aquest certificats és el Servei de Qualitat Ambiental de la Direcció General de Qualitat Ambiental de la Conselleria de Medi Ambient.

❑ **Acords voluntaris i convenis.** Les administracions competents en determinats temes ambientals poden signar convenis amb empreses, entitats o associacions en què aquestes es comprometen a aplicar millores ambientals i aquelles redueixen una taxa o donen algun tipus d'ajuda. És molt difícil conèixer tots aquests convenis, per la gran diversitat de continguts i el número d'organismes competents en medi ambient.

❑ **Ecoetiquetes** (públiques, privades). Les ecoetiquetes són distintius ambientals, es a dir, que la intenció és que l'empresa o organització que compleix una sèrie de requisits rebí el dret a fer servir un distintiu. Aquest distintiu garanteix que l'empresa o organització ha aplicat les millores que li exigeix el distintiu en qüestió. Habitualment és una entitat externa la que inspecciona o comprova que es compleixen els requisits. La varietat d'ecoetiquetes és considerable, però els requisits solen consistir en una sèrie de punts concrets que s'han de complir. Aquests requisits poden ser millores físiques en les instal·lacions, controls o millores en la gestió de l'empresa o organització. Les entitats que comproven el compliment dels requisits solen publicitar aquesta informació, de tal manera que és possible recollir aquestes dades. Sovint les ecoetiquetes més aplicades són les que tenen el suport de les administracions públiques d'una o un altre manera. Entre les ecoetiquetes més aplicades a les Illes Balears destaquem les següents: Distintiu ecoturístic de l'Ajuntament d'Alcúdia, Etiqueta Ecològica Europea, Banderes Blaves per Platges i Ports Esportius.

❑ **Sistemes de Gestió Ambiental.** Els sistemes de gestió ambiental són distintius ambiental que es basen en la integració dels aspectes ambientals en el funcionament quotidià d'una empresa o organització. La gestió ambiental esdevé una part més de la gestió, com els recursos humans, la producció, el *marketing*, els subministres. Sol haver unes condicions mínimes, com és el compliment legislatiu en matèria de medi ambient, però els criteris de millora resten a disposició de la direcció ambiental de l'organització. La comprovació del compliment de les condicions és a càrrec d'una entitat externa i independent de la que vol rebre el distintiu. Aquesta entitat externa ha d'estar acreditada per comprovar la seva aptitud per fer aquestes comprovacions. Com en el cas de les ecoetiquetes, els sistemes de gestió ambiental més estesos són aquells promoguts o amb el suport de l'administració pública. De totes formes, una empresa o organització pot aplicar un sistema de gestió ambiental que no sigui estandarditzat, però en aquest cas no podrà fer servir un distintiu reconegut. Els sistemes de gestió ambiental més aplicats a les Illes Balears són els següents: UNE-EN-ISO 14.001 (Sistema de gestió ambiental promogut per l'organització ISO (International Standard Organisation) sovint amb el suport de les administracions públiques) i EMAS (Sistema de gestió ambiental promogut per les administracions públiques, des de la Comissió Europea fins a les administracions autonòmiques)⁴.

Institut Cerdà i Programa ECOTUR "Guia de bones pràctiques ambientals per a instal·lacions turístiques: la gestió dels residus". Conselleria de Medi Ambient. 2000.

GESA, grupo Endesa "Consells per al millor aprofitament de l'energia". Ministerio de Industria y Energía i GESA.

³ Servei Empresarial de Gestió Mediambiental a la CAEB (Confederació d'associacions empresarials de Balears) patrocinat per Conselleria de Medi Ambient i Agència Balear de l'Aigua i la Qualitat Ambiental.

⁴ Reglament (CE) 761/2001 del Parlament Europeu i el Consell de 19 de març de 2001 (DOCE L 114, de 24.4.2001) pel que es permet que les organitzacions s'adhereixin amb caràcter voluntari a un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals.

□ **Agendes Locals 21.** Les Agendes Locals 21 són un eina voluntària adreçada a les administracions municipals que va més enllà de les millores en medi ambient. El seu objectiu és avançar cap a la sostenibilitat. Aquest concepte implica aplicar equilibradament millores en temes ambientals, socials i econòmics amb l'objectiu d'assolir la Sostenibilitat. Els encarregats d'aplicar aquesta eina són els ajuntaments al seu territori municipal.

12.3 EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER ORGANITZACIONS

Els esquemes que promouen la millora ambiental, lligat a un reconeixement en forma de distintiu es poden classificar en dos tipus principals: sistemes de gestió ambiental i ecoetiquetes. Evidentment existeixen exemples purs de cada tipologia, però també esquemes mixtes i que presenten elements d'uns i dels altres.

Les **ecoetiquetes o etiquetes ecològiques** s'atorguen a productes o serveis que compleixen uns requisits molt concrets. Si el sol·licitant supera els requisits, llavors l'entitat que controla l'etiqueta pot atorgar el distintiu.

Els **sistemes de gestió ambiental** funcionen d'una manera diferent. El SGMA consisteix en integrar les consideracions ambientals en el funcionament habitual d'una organització. A la vegada que es desenvolupen les tasques pròpies de l'empresa, també s'han de prendre en consideració els impactes ambientals que es provoquen i intentar eliminar-los o minvar-los.

Les **administracions públiques** poden impulsar molt les millores ambientals en les empreses i organitzacions a l'hora de contractar. El Consell de Mallorca ⁵ ha manifestat la seva voluntat de contractar només aquelles empreses que compleixin una sèrie de requisits ambientals si volen desenvolupar projectes públics.

Tot i que ecoetiquetes i sistemes de gestió ambiental han estat dissenyats per aplicar-los a productes i empreses, també es poden aplicar a les **administracions públiques o àmbits de la seva gestió**. Nombroses administracions locals arreu d'Europa estan aplicant l'EMAS, així com ministeris i la Comissió Europea. A Espanya s'han aplicat sistemes de gestió ambiental a nombroses platges, sota el control d'Ajuntaments.

A més de les eines estrictament ambientals, altres eines més amples, de tipus corporatiu, també inclouen aspectes ambientals, a més dels socials. És el cas de la Responsabilitat Social Corporativa (RSC). El Govern de les Illes Balears té una Direcció General de Responsabilitat Social Corporativa⁶.

12.3.1 SISTEMES DE GESTIÓ AMBIENTAL

Un Sistema de gestió mediambiental és una part del sistema general de gestió d'una organització que té com a objectiu fonamental minvar els impactes provocats sobre el medi ambient per part de les activitats, productes o serveis de l'organització, en el marc d'un sistema de gestió. El SGMA integra les consideracions ambientals en una organització. El SGMA exigeix unes eines de gestió que prenguin en consideració al medi ambient. No té perquè haver criteris específics. Les exigències per tal de rebre aquest tipus de distintius passen per establir i emprar una estructura que dugui a terme aquests objectius. Habitualment s'exigeix una **millora contínua**, de manera que l'organització o empresa ha d'anar millorant de forma contínua la seva relació amb el medi ambient. Però aquestes millores no estan especificades de forma general, sinó que l'empresa les ha d'anar definint d'acord amb les seves possibilitats i impactes. Els SGMA permeten una major llibertat a l'organització per tal d'aplicar unes o unes altres

⁵ El Consell no contractará empresas contaminantes para sus obras. Diario de Mallorca 10/XII/2007.

⁶ El Govern rep un premi per l'impuls a la responsabilitat social corporativa. Balears 27/II/2008.

millores ambientals. És habitual que com a exigència mínima es demani el compliment de tota la legislació ambiental que li afecti.

La ISO 14.001 és el sistema voluntari de gestió mediambiental dissenyat i promogut per l'organització ISO i d'altres entitats de normalització (AENOR,...). L'EMAS és l'esquema voluntari de gestió i auditoria ambiental promogut per la Unió Europea (Reglament 761/2001).

Alguns **objectius** d'un sistema de gestió ambiental són:

- **Incorporar criteris ambientals** dins els sistemes de gestió general de l'organització.
- Identificar la normativa aplicable i assegurar el **compliment de la legislació**.
- **Minimitzar els impactes** sobre el medi.
- Establir **actuacions** que assegurin una **correcta gestió** ambiental de les activitats.
- Implantar progressivament **millores tècniques** per assolir una millora continua de la qualitat ambiental.
- **Difondre** les actuacions realitzades.

El certificat d'un sistema de gestió ambiental per part una entitat independent i acreditada demostra el compliment de la legislació vigent i una gestió correcta de tots els aspectes ambientals per part de l'organització, així com l'aplicació correcta d'un sistema de gestió ambiental. A Espanya, l'ENAC (Entidad Nacional de Acreditación⁷) és l'entitat que acredita a verificadors ambientals, que comproven l'EMAS, i a entitats de certificació de sistemes de gestió ambiental, que comproven l'ISO 14.001.

El fet de tenir un sistema de gestió ambiental és afavorida recentment (any 2007) per part de l'administració pública, per exemple l'estatal, atorgant uns avantatges. A continuació es mostren alguns exemples:

- **Llei 30/2007 de contractes del sector públic.** Al seu article 70 -acreditació del compliment de les normes de gestió medioambiental- diu que es podrà exigir a certs *tipus de contractes* la presentació de certificats emesos per organismes independents que acrediten que l'empresari compleix certes normes de gestió mediambiental, citant el sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), o les normes de gestió mediambiental basades en les normes europees o internacionals en la matèria i certificades per organismes conformes a la legislació comunitària o a las normes europees o internacionals relatives a la certificació.
- **Llei 26/2007 de Responsabilitat Ambiental.** Es fan exempcions a l'obligació de constitució de garantia financera obligatòria els operadors d'activitats susceptibles d'ocasionar danys la reparació dels quals s'avalui per una quantitat compresa entre 300.000 i 2.000.000 d'euros, que acreditin que estan adherits amb caràcter permanent i continuat, o bé al sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), o bé al sistema de gestió mediambiental UNE-EN ISO 14001.

El Govern de les Illes Balears promou els sistemes de gestió ambiental, especialment l'EMAS mitjançant el Decret 81/1997 d'11 de juny, pel que se regula la implantació d'un sistema voluntari de gestió i auditories mediambientals als centres

⁷ www.enac.es

turístics de les Illes Balears i el Decret 145/2001, de 21 de desembre, de designació de l'organisme competent previst en el Reglament CE 761/2001, del Parlament europeu i del Consell, de 19 de març, relatiu al sistema de gestió i auditories mediambientals a l'àmbit de les Illes Balears, i creació del Registre Balear de Centres Turístics i no Turístics Adherits al Sistema Comunitari de Gestió i Auditories Mediambientals.

Aquesta normativa internacional i autonòmica estableix que qualsevol centre o organització **pot adherir-se al sistema sempre que compleixi el següent:**

- Complir la **legislació ambiental** al centre.
- Disposar d'una **política ambiental** que abasti els objectius i principis generals pels quals s'hagin de regir les seves actuacions en relació al medi ambient.
- Implantar un **sistema de gestió ambiental** aplicable al centre, com a part integrant del sistema general de gestió.
- Realitzar **auditories internes** del sistema de gestió ambiental amb personal propi o contractat.
- En el cas de l'EMAS elaborar una **declaració ambiental** per cada una de les organitzacions que implantin el sistema.
- Sotmetre el sistema de gestió ambiental i la declaració ambiental(nomes a EMAS) a un **procediment de validació** que haurà d'esser realitzat per certificadors (ISO) o verificadors (EMAS) acreditats.
- En el cas de l'EMAS sol·licitar a l'organisme competent de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears el **registre** del centre i la concessió del **distintiu de qualitat ambiental**, adjuntant a la sol·licitud la declaració ambiental validada per un verificador acreditat.
- Fer accessible al **públic** la política ambiental (ISO) o la declaració validada (EMAS).

La Conselleria de Medi Ambient atorga **subvencions** als sistemes de gestió ambiental mitjançant l'Ordre d'establiment de les bases reguladores de subvencions per la implantació i verificació / certificació de sistemes de gestió i auditoria mediambientals en organitzacions o centres de les Illes Balears i per l'aplicació de l'etiqueta ecològica europea (27 de juliol de 2005). També hi ha ajudes per part de la conselleria d'Indústria i Comerç.

12.3.1.1 NORMA UNE-EN-ISO 14.001

La Norma UNE-EN.ISO 14.001⁸ és la norma que regula el sistema de gestió ambiental més estès al món. Va ser elaborada per l'organització ISO (International Organisation for Standardization⁹). La primera versió data de 1996 i la més recent del 2004.

El sistema es basa en l'aplicació d'un conjunt d'eines de gestió que funcionen coordinades i amb l'objectiu de mantenir i millorar el sistema de gestió ambiental. Aquestes eines s'agrupen en els capítols de Planificació, Execució, Avaluació i Revisió.

- Planificació
- Política Ambiental
- Requisits Legals i altres requisits
- Objectius i fites

⁸ Norma UNE-EN-ISO 14001:2004. Sistemas de gestión medioambiental. Especificaciones y directrices para su utilización.

⁹ International Organisation for Standardization (ISO). www.iso.ch

Programa de gestió mediambiental

☐ Execució

Estructura i responsabilitats

Formació i sensibilització

Comunicació

Documentació del Sistema

Control Documentació

Control Operacional

Plans d'Emergència

☐ Avaluació

Seguiment i Mesurament

No conformitats i accions correctores

Registres

Auditoria del SGMA

☐ Revisió per part de la direcció

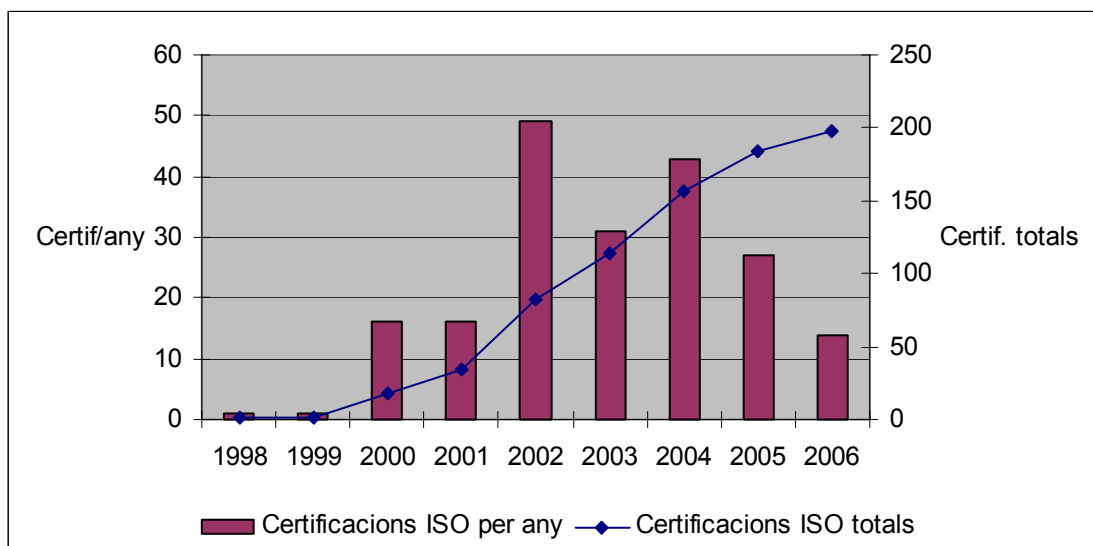
Una vegada aplicat el Sistema i després de l'Auditoria Interna i la Revisió per part de la direcció, si l'organització decideix obtenir el distintiu ISO 14.001, ha de ser certificada per una entitat de certificació acreditada. Es tracta d'una entitat completament independent de l'organització i de qualsevol consultoria que hagi pogut ajudar a aplicar el sistema. La **entitat certificadora** comprova que es compleixen els requisits de la norma.

L'evolució de les organitzacions amb ISO 14.001 a les Illes Balears es presenta a continuació. La informació sobre les organitzacions que han aplicat la ISO 14.001 és limitada. Es tracta d'un esquema privat. Les empreses certificadores, que són les que coneixen quines organitzacions han certificat, no solen fer pública aquesta informació. Els darrers llistats disponibles eren recopilats per l'IHOBE¹⁰, però les darreres dades són de mitjans de l'any 2006. Altres dades (revista Forum Calidad 2005¹¹, 2007¹²) donen 201 certificats per l'any 2004 i 263 per 2006.

¹⁰ <http://www.ihobe.net/> Sociedad Pública de Gestión Ambiental del Gobierno Vasco.

¹¹ Forum Calidad, 2005. Certificación en España según normas UNE-EN-ISO 9001 y 14001. Forum Calidad, 160/05.

¹² Forum Calidad, 2007. Certificación en España según normas ISO 9001, 14001 y EMAS. Forum Calidad, 180/07.

GRÀFIC 12.1. Evolució de les certificacions ISO 14.001 a les Illes Balears Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE¹³.

Any	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Certificacions per any a Balears	1	1	16	16	49	31	43	27	14
Certificacions totals a Balears	1	2	18	34	83	114	157	184	198
Certificacions a Espanya¹⁴		573	600	2.064	3.228	4.860	6.473	8.620	11.125

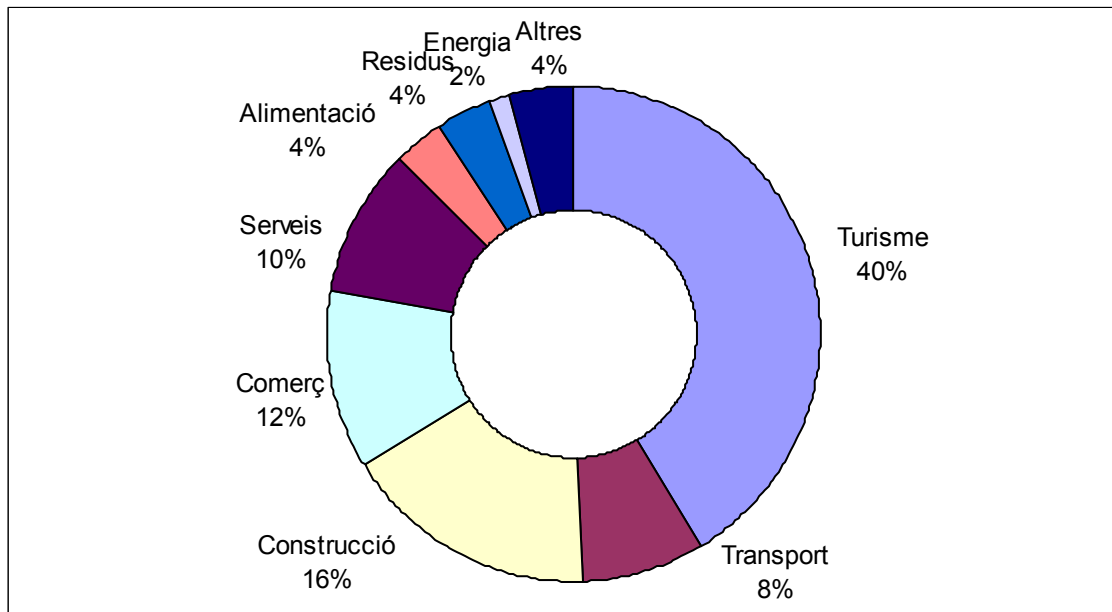
TAULA 12.1. Evolució de les certificacions ISO 14.001 a les Illes BalearsFont: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE¹⁵.

Els sectors amb més organitzacions certificades són aquells més abundants i actius de la nostra economia: turisme i construcció. Però aquest SGMA és aplicable a qualsevol tipus d'organització o negoci.

¹³ <http://www.ihobe.net/>

¹⁴ Fontanals, J., 2008. La práctica de la ISO 14001. UNE La revista de AENOR, enero 2008:38-41.

¹⁵

GRÀFIC 12.2. Certificats ISO 14.001 per sector (iniciis 2006)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE.

Sectors	Certificats
Turisme	82
Transport	16
Construcció	33
Comerç	23
Serveis	19
Alimentació	7
Residus	7
Energia	3
Altres	8
Total	198

TAULA 12.II. Certificats ISO 14.001 per sectors (iniciis 2006)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE.

Diversos ajuntaments de Menorca han iniciat el procés d'aplicació de la norma de gestió ambiental ISO 14.001 a la gestió de les seves platges. També hi ha intents a Mallorca. Tot i així, al 2007 encara no hi havia cap ISO 14.001 ni EMAS a platges.

12.3.1.2 EMAS

El Reglament (CE) 761/2001 del Parlament Europeu i el Consell de 19 de març de 2001 (DOCE L 114, de 24.4.2001) permet que les organitzacions s'adhereixin amb caràcter voluntari a un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals. Altra normativa europea que afecta a l'EMAS:

- Decisió de la Comissió 2001/681/CE que determina unes directrius per l'aplicació del reglament, en el temes: Organitzacions a registrar, Periodicitat de la verificació, validació i auditoria, Ús del logotip.

- Recomanació de la Comissió 2001/680/CE que determina unes directrius per l'aplicació del reglament en els temes: Declaracions mediambientals, Implicació dels treballadors, Aspectes mediambientals i avaluació de la seva significació, Directrius per a la verificació de PIMES.

- Recomanació de la Comissió de 10 de juliol de 2003 sobre les orientacions per l'aplicació del Reglament (CE) no 761/2001 (EMAS) en allò que afecta a la selecció i l'ús d'indicadors del comportament mediambiental.

- Regulació de la Comissió (EC) No 196/2006 corregint l'Annex I al Reglament (EC) No 761/2001 per tal de prendre en consideració l'Estàndard Europeu EN ISO 14001:2004.

Coincidint en molts d'aspectes amb l'ISO 14.001, l'EMAS demana:

- ☐ Sistema de gestió ISO 14.001 com a base del sistema EMAS
- ☐ Compromís al més alt nivell de direcció
- ☐ Millora continua del sistema
- ☐ Implicació de la organització
- ☐ Identificació i control dels impactes ambientals produïts
- ☐ Compliment de la legislació ambiental
- ☐ Prevenció de l'impacte ambiental
- ☐ Millora del comportament mediambiental

Les **característiques específiques d'EMAS**, que no han de complir les organitzacions que apliquin l'ISO 14.001, són les següents:

- ☐ Obligació d'elaborar una Declaració Mediambiental
- ☐ Un major èmfasi en el compliment de la Legislació ambiental
- ☐ Demostració del comportament Mediambiental mitjançant indicadors mediambientals
- ☐ Implicació dels Treballadors en la millora contínua del comportament ambiental
- ☐ Demostració que es manté un diàleg obert amb públic i parts interessades
- ☐ Identificació i actuació sobre aspectes Indirectes

La Conselleria de Medi Ambient com **Organisme Competent**¹⁶ té les següents funcions:

Registre oficial a les Illes Balears. L'Organisme decideix la inclusió al sistema comunitari (registre) després de comprovar el compliment dels requisits del sistema.

Difusió del Sistema i del Registre.

Facilitació i foment de la implantació de sistemes de gestió mediambiental (EMAS).

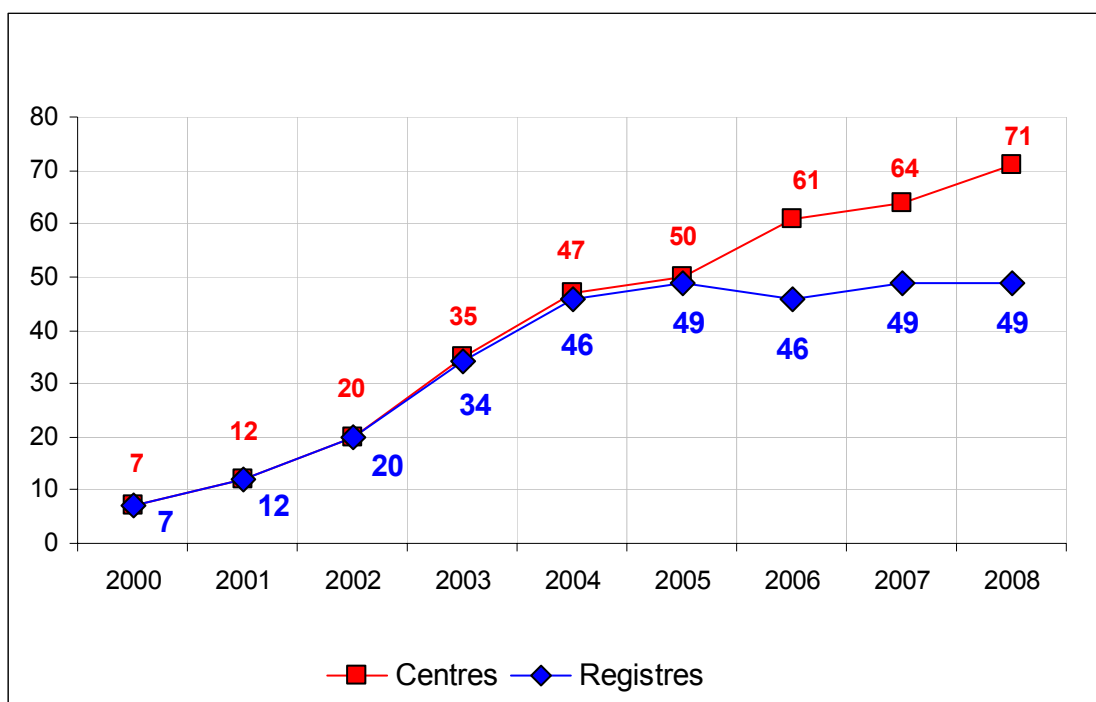
Vigilància del compliment dels requisits per part dels registrats i del bon ús de la imatge EMAS, especialment el logotip.

¹⁶ Pàgina WEB per EMAS: <http://ecotur.caib.es> a les Illes Balears; http://www.mma.es/portal/secciones/calidad_contaminacion/ecogestion_ecoauditoria/index.htm al Ministeri de Medi Ambient; http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm a l'Unió Europea.

Les **Declaracions ambientals** presenten les següents continguts:

- Descripció clara del registre de l'organització a EMAS i resum de les activitats, productes, serveis.
- Política mediambiental i descripció del sistema
- Aspectes mediambientals significatius (directes i indirectes)
- Objectius i fites
- Comportament ambiental de l'organització (indicadors ambientals)
- Identificació del verificador i data de validació (anual)

L'evolució de les organitzacions amb EMAS a les Illes Balears es presenta a continuació. Les dades són exactes, ja que el Registre EMAS és oficial i públic.

GRÀFIC 12.3. Evolució de registres i centres EMAS a les Illes Balears
Font: Conselleria de Medi Ambient

Els Registres EMAS es comptabilitzen tant com registres o organitzacions, com en centres. Un sistema de gestió ambiental EMAS pot aplicar-se a un centre o a diversos i per això es comptabilitza de les dues maneres. Els registres que inclouen diversos centres sota la mateixa gestió ambiental s'anomenen multiemplaçament. En el sector turístic (cadena hotelera) aquest cas es dona amb certa freqüència.

Any	Centres	Registres
2000	7	7
2001	12	12
2002	20	20
2003	35	34
2004	47	46
2005	50	49
2006	61	46
2007	64	49

2008

71

49

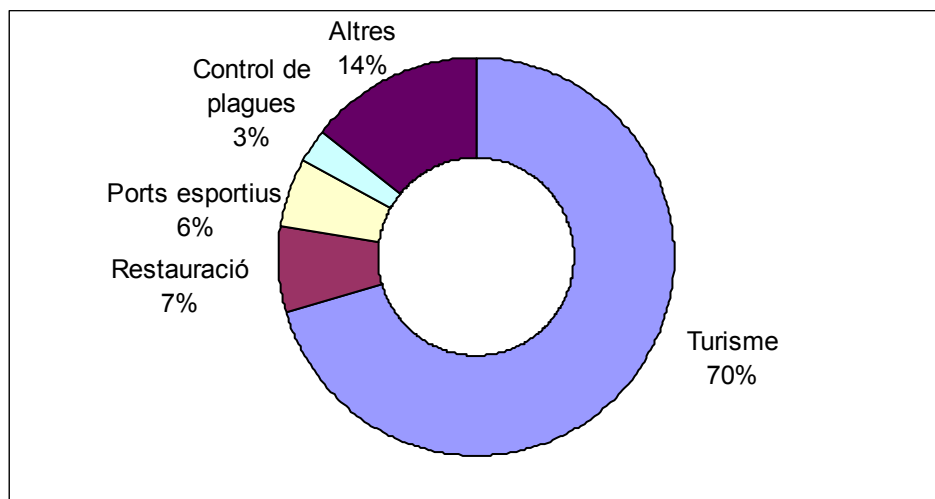
TAULA 12.III. Evolució dels centres i registrats EMAS a les Illes Balears
Font: Conselleria de Medi Ambient

El nombre de registres no s'incrementa gaire a partir de l'any 2004, però sí el de centres. A partir d'aquell any s'han produït reunions de registres per formar multiemplaçaments.

El sector turístic, sobre tot hotels, és el que ha aplicat en major grau l'EMAS, sovint a la vegada que l'ISO 14.001. La resta de centres registrats presenten una gran diversitat d'activitats.

50	Turisme
5	Restauració
1	Golf
4	Ports esportius
1	Hospital
1	Cimentera
2	Control de plagues
1	Empresa gràfica
1	Detergents
3	Consultoria i informació turística i ambiental
2	Organització de fires i esdeveniments
71	Total

TAULA 12.IV. Sectors dels centres registrats EMAS (2008)
Font: Conselleria de Medi Ambient

GRÀFIC 12.4. Centres registrats EMAS per sectors (2008)
Font: Conselleria de Medi Ambient

Mallorca	65
Menorca	4
Eivissa	2
Total	71

TAULA 12.V. Centres registrats EMAS (2008) per illes
Font: Conselleria de Medi Ambient

A Espanya, les Illes Balears es situen després de Catalunya, Madrid, Galicia, Andalusia i les Illes Canàries. En el sector turístic les Illes Balears presenten més centres amb EMAS que qualsevol comunitat autònoma o país de la Unió Europea.

Àmbit del Registre	Núm. Registrats
Illes Balears	64 centres, 49 registres
Espanya	1.160 centres, 905 registres
Unió Europea	5.964 centres, 3.935 registres

TAULA 12.VI. Empreses registrades en l'EMAS en l'àmbit Estatal i Europeu (V/2008)
Font: Conselleria de Medi Ambient¹⁷

GRÀFIC 12.5. Logotip de l'EMAS

El Registre EMAS tendeix a un creixement moderat i continuat al sector turístic, especialment a cadenes hoteleres. Solen produir-se canvis importants degut a venda de centres o cadenes. Els sectors no turístics estan poc representats. Hi ha també la tendència a passar registres individuals a multiemplaçaments, per raons de cost. Es varen produir 3 cancel·lacions definitives al 2006 i 4 al 2008.

	Centres	Organitzacions (=registres)
Cadenes Hoteleres	38	29
Hotels independents	12	11
Cadenes restauració	6	1

¹⁷ Pàgina WEB per EMAS: <http://ecotur.caib.es> a les Illes Balears; http://www.mma.es/portal/secciones/calidad_contaminacion/ecogestion_ecoauditoria/index.htm al Ministeri de Medi Ambient; http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm a l'Unió Europea.

PIME	5	5
Altres	3	3
Total	64	49

TAULA 12.VII. Tipus d'empresa amb EMAS

Font: Conselleria de Medi Ambient

Hi ha una nova proposta del Reglament EMAS, a aprovar al 2009 o 2010.
Destaca:

- Possibilitat Registre a més d'un país membre, fins i tot fora de la Unió Europea.
- Suport administratiu a conèixer requisits legals.
- Informe de comportament ambiental anual.
- Exempcions d'informes i Declaracions per PIME.
- Informació mínima a les Declaracions Ambientals: energia, aigua, residus, CO₂

12.3.2 ECOETIQUETES

Les **ecoetiquetes** o **etiquetes ecològiques** s'atorguen a productes o serveis que compleixen uns requisits molt concrets. Si el sol·licitant supera els requisits, llavors l'entitat que controla l'etiqueta pot atorgar el distintiu. Hi ha uns llistats molt clars i molt específics pels productes o activitats afectats. Com que aquests requisits o criteris són molt concrets llavors no es poden aplicar d'un producte a un altre, llevat de que siguin molt semblants. Aquesta concreció suposa que els criteris d'un producte o activitat no es poden aplicar a un altre.

Quan es tracta de productes i no d'activitats, aquests criteris solen definir-se d'acord amb una anàlisi del cicle de vida o una anàlisi detallada dels impactes que provoca el producte en concret. Al identificar aquests impactes més importants, es pot incidir en aquests per tal de definir els criteris.

Per exemple, en el cas d'un producte que es consumeix i queda l'envàs, potser el major impacte és precisament l'envàs que queda després del seu ús. En el cas d'un aparell que fa servir energia elèctrica, el major impacte segurament es produeix durant la vida útil de l'aparell, més que en la seva fabricació o disposició final com a residu. D'aquesta manera, per cada producte o activitat es van definint uns criteris molt concrets que no es poden aplicar a altres productes o activitats, si més no en la seva totalitat.

Les ecoetiquetes més aplicades a les Illes Balears són el Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia, l'Ecoetiqueta Europea i les Banderes Blaves.

12.3.2.1 DISTINTIU ECOTURÍSTIC DE L'AJUNTAMENT D'ALCÚDIA

Alcúdia es un municipi eminentment turístic situat al nord est de Mallorca. Des de 1994 s'aplica un Distintiu Ecoturístic voluntari com a reconeixement a aquells centres turístics que demostren un comportament respectuós amb el medi ambient. Inicialment aquest distintiu es va començar a aplicar a hotels, però també s'ha intentat difondre entre l'oferta complementària. Al 1998 s'aprovaren les bases per obtenir el distintiu per part d'establiments de restauració (restaurants,...).

Al 2006-2007 s'ha fet una campanya d'ecoauditories domèstiques en què l'ajuntament visita les llars que ho sol·licitin i informa sobre la realitat ambiental domèstica i elaboren un pla personalitzat per millorar ambientalment la vivenda. Aquesta actuació es fa en el marc de l'Agenda Local 21, amb l'objectiu de conscienciar a la ciutadania dels efectes en el medi dels hàbits quotidians.

L'objectiu d'aquest distintiu és animar a la indústria turística a protegir el medi ambient i que el distintiu sigui reconegut en tots els àmbits relacionats amb el turisme. La resposta per part dels hotelers i altres empresaris turístics del municipi ha estat de suport decidit. El principals *tour operators* de la zona també han recolzat la iniciativa.

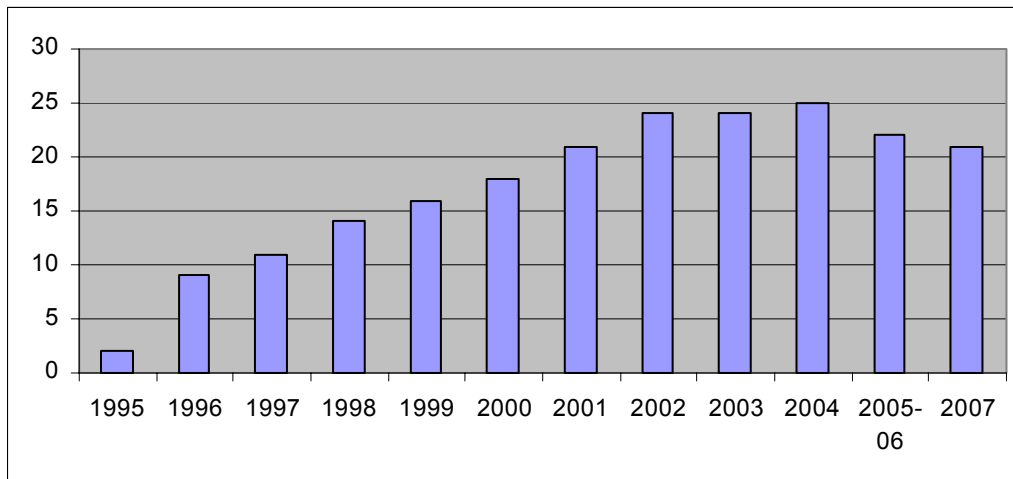
Els criteris d'aquesta ecoetiqueta han quedat establerts per una comissió formada per membres de l'ajuntament i representants de diferents sectors. La comissió també estudia les sol·licituds i els informes tècnics que li donen suport. Es fa una inspecció per part dels tècnics de l'ajuntament per determinar el compliment dels criteris. Finalment és el Ple de l'Ajuntament d'Alcúdia el que atorga o denega el distintiu. Té una validesa d'un any pels hotels i 2 anys pels restaurants. Si es tracta d'un hotel que ja ha rebut el distintiu tres anys seguits, l'atorgament dura 2 anys més.

Els criteris han quedat establerts en un **Reglament** que consta de 13 requisits, nou dels quals són d'obligat compliment i els altres quatre optatius.

- 1- Curs de turisme y medi ambient
- 2- Reducció de residus i recollida selectiva
- 3- Ús de materials reciclats i de productes ecològics
- 4- Estalvi en el consum elèctric
- 5- Estalvi en el consum d'aigua
- 6- Evacuació de les aigües residuals
- 7- Eliminació de renous
- 8- Zones enjardinades (40% de la superfície)
- 9- Respecte mediambiental
- 10- Informació als clients
- 11- Respecte pel medi cultural i lingüístic
- 12- Decoració dels edificis
- 13- Menús regionals

Any	Distintius atorgats		Total
	Hotels	Restaurants	
1994	0		0
1995	2		2
1996	9		9
1997	11		11
1998	13	1	14
1999	13	3	16
2000	14	4	18
2001	17	4	21
2002	20	4	24
2003	20	4	24
2004	20	5	25
2005-06	18	4	22
2007	17	4	21

TAULA 12.VIII. Evolució del distintiu ecoturístic d'Alcúdia
Font: Ajuntament d'Alcúdia

GRÀFIC 12.6. Evolució de centres amb Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia
Font: Ajuntament d'Alcúdia

A l'any 2007 els 17 hotels amb el distintiu sumaven 7.154 places turístiques que són un 26,2% de places del municipi (27.297 llits en 74 centres).

GRÀFIC 12.7. Logotip del Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia

12.3.2.2 ETIQUETA ECOLÒGICA EUROPEA

El Reglament (CE) 180/2000 del Parlament europeu i del Consell, de 17 de juliol de 2000, relatiu a un sistema comunitari revisat de concessió d'etiqueta ecològica (DOCE nº L 237, de 21 de setembre de 2000) és la norma que dona el suport legal a aquest distintiu.

L'Etiqueta Ecològica Europea¹⁸ estableix **uns criteris clars i transparents** que s'han de complir per tal de poder obtenir el distintiu. L'objectiu és identificar aquells productes o serveis amb impacte ambiental i susceptibles de presentar interès per l'aplicació de l'ecoetiqueta. Després els criteris per cada categoria de producte o servei es determinen d'acord amb un plantejament global i científic, que té en compte el cicle de vida del producte o servei i permet identificar i establir criteris per a cada fase del seu cicle de vida. Es considera l'ús de materials, el procés de fabricació, la distribució, el consum i l'eliminació final. L'any 1992 es va establir el primer Reglament i els primers criteris. L'any 2003 se incorporen serveis a l'esquema: **Establiments turístics i Càmpings**. Els aliments, productes farmacèutics i begudes estan exclosos del Reglament. L'obtenció del distintiu suposa el pagament d'una taxa anual del 0,15% de la facturació.

¹⁸ Etiqueta "European Union Eco-label" <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

Una vegada establerts els criteris, que són diferents per cada producte o servei, s'aproven oficialment. A finals de 2007 les 26 categories de productes i serveis amb criteris definits eren els següents:

- Detergents rentavaixella
- Detergents bugada
- Calçat
- Sabons i xampús
- Càmping
- Allotjament turístic
- Bombetes elèctriques
- Productes tèxtils
- Detergents rentar a mà
- Aspiradores
- Frigorífics
- Rentavaixelles
- Televisors
- Rentadores
- Lubricants
- Matalassos
- Paper còpia, gràfic i tissú
- Pintura i vernís d'interior
- Esmenes per al sòl i substrats de cultiu
- Rajoles rígides per al terra
- Productes de neteja general, cuina i bany
- Ordinadors personals i portàtils

Mitjançant el Decret 28/2004, es designa l'**òrgan competent** en l'àmbit de les Illes Balears per atorgar l'etiqueta ecològica a què es refereix el Reglament (CE) 1980/2000. Aquesta competència recau en la Conselleria de Medi Ambient que ha de verificar el compliment dels criteris.

Ara per ara només s'han atorgat dues ecoetiquetes, totes dues a **allotjaments turístics** de la cadena Sunwing: un a Cala Bona (Mallorca) i l'altre a Tenerife. Com que a les Illes Canàries no hi havia organisme competent, es va sol·licitar que la verificació de l'ecoetiqueta es fes per part de l'organisme competent balear.

A Espanya s'han atorgat 29 ecoetiquetes europees, 4 a establiments turístics (any 2007). A la Unió Europea hi ha 557 ecoetiquetes i 162 d'establiments turístics, especialment a Itàlia (81 hotels)

Els criteris que afecten als allotjaments turístics queden establerts a la Decisió de la Comissió, 287/2003/CE, per la que s'estableixen els criteris ecològics per la concessió de l'Etiqueta Ecològica comunitària dels serveis d'allotjament turístic (DOCE L 102/82, de 24 de abril de 2003). Hi ha 37 criteris que s'han de complir obligatòriament i uns altres 47 criteris optatius amb una assignació entre 1 i 3 punts. Per obtenir l'ecoetiqueta s'han de complir els criteris obligatoris i obtenir, al menys, 16,5 punts amb els optatius.

Els temes que es tracten en els criteris obligatoris són els següents:

- Energia: subministrament, calefacció, energies renovables, rendiment calderes, aire condicionat, aïllament, desconnexions automàtiques, bombetes de baix consum.
- Aigua: cabal d'instal·lacions, informació, fuites, rentat de tovalloles, rec, aigües residuals.
- Detergents i desinfectants: ús controlat, formació.
- Residus: segregació, gestió residus perillosos, productes d'un sol ús.
- Altres serveis: tabac, transport públic
- Gestió general: manteniment, política ambiental, pla d'acció, formació i informació, recollida de dades.

Els temes que es tracten en els criteris optatius són els següents:

- Energia: generació energia pròpia, climatització, aïllament, aparells de baix consum, il·luminació.
- Aigua: aigua de pluja, consum d'aparells.
- Productes químics perillosos: ús de productes amb ecoetiquetes, neteja sense química, agricultura ecològica.
- Residus: compost, menys generació de residus.
- Altres serveis: informació, productes amb etiqueta ecològica, productes locals.
- Gestió general: ISO o EMAS o de proveïdors, mesures addicionals.

GRÀFIC 12.8. Logotip de l'Etiqueta Ecològica Europea

12.3.2.3 BANDERES BLAVES

Des de l'any 1987 s'atorguen banderes blaves a aquelles **platges i ports esportius** que compleixen uns criteris de qualitat i de medi ambient en les seves aigües i instal·lacions. L'entitat encarregada d'atorgar aquesta distinció és la Fundació

per a l'Educació Mediambiental a Europa (**FEME**), organització de caràcter privat recolzada per la Comunitat Europea. La **sol·licitud** de concessió d'una bandera blava és una **competència local**, encara que també es pot fer des dels ports privats.

La gestió més directa i quotidiana de les platges recau en els Ajuntaments. Des de fa anys els Ajuntaments intenten demostrar en les platges que fan un major compromís per la seva qualitat així com en els serveis que ofereixen. La via més habitual d'aconseguir aquesta projecció addicional és obtenint un distintiu voluntari.

A les platges de les Illes Balears el distintiu més establert és el de les **Banderes Blaves**. Aquest distintiu no és estrictament ambiental, sinó que es refereix a diversos aspectes de qualitat, sanitat i serveis. Alguns dels punts controlats són ambientals, com és la qualitat de les aigües de bany, i per això es pot considerar com un distintiu amb efectes ambientals.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mallorca	28	27	33	35	33	38	41	37
Menorca	7	10	7	7	6	6	7	8
Eivissa	8	10	13	13	12	13	11	16
Formentera	3	2	0	0	0	0	0	0
Total	46	49	53	55	51	57	59	61

TAULA 12.IX. Nombre de distintius Bandera Blava atorgades a platges de les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Conselleria de Medi Ambient

Els ports esportius també poden optar a un distintiu semblant, també anomenat Bandera Blava.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mallorca	6	7	9	10	8	13	16	
Menorca	0	0	2	1	0	1	0	
Eivissa	0	0	1	1	0	1	0	
Formentera	1	1	1	1	0	0	0	
Total	7	8	13	13	8	15	16	19

TAULA 12.X. Nombre de distintius Bandera Blava atorgades a ports esportius de les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Conselleria de Medi Ambient

12.3.3 DISTINTIUS AMBIENTALS AL SECTOR TURÍSTIC

El sector turístic de les Illes Balears, en una proporció significativa, ha decidit aplicar distintius que demostren el seu compromís amb el medi ambient. En aquest apartat se remarca l'abast d'aquests distintius en el sector d'allotjament turístic.

Els principals distintius en aquest sector, com ja ha quedat palès, són l'EMAS, l'ISO 14.001, el Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia i, en menor grau, l'Ecoetiqueta Europea. Però existeixen altres distintius, no tan estesos:

- 2 hotels amb el distintiu del **Instituto de Turismo Responsable** (Biosphere Hotels).
- 8 hotels amb el distintiu de **Reserva de la Biosfera**, a Menorca. L'Institut de Qualitat Turística (INESTUR), depenent de la Conselleria de Turisme, ha promogut un distintiu específic per Menorca, d'hotels Reserva de la Biosfera. amb

l'exigència de mostrar cura especial en el respecte per l'entorn i la cultura menorquina. Molts d'aquests hotels ja tenen un sistema de gestió ambiental ISO 14001 o EMAS ja establert, però no tots.

- **Xarxa d'Hotels Sostenibles.** No es tracta d'un distintiu, sinó d'una associació, inicialment promoguda per la Conselleria d'Indústria i Comerç, amb l'objectiu de que els membres, tots ells hotels o apartaments turístics, intercanviïn experiències en qüestions de medi ambient. Molts d'aquestes instal·lacions tenen EMAS o ISO 14.001 o Ecoetiqueta Europea.

És possible estimar el nombre de llits turístics que estan gestionats sota tots aquests distintius ambientals. És freqüent que un centre tingui més d'un distintiu. A continuació es mostra el càlcul de llits, comptabilitzant-los només una vegada.

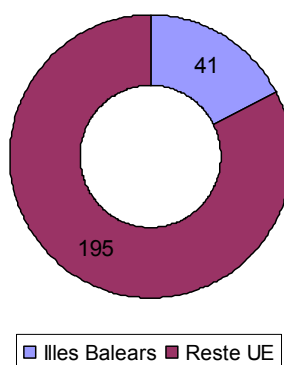
Any 2007	Centres d'allotjament turístic	Llits (nomes es contenen una vegada)
EMAS	49	25.964
ISO 14001	72	15.977 Nomes ISO 14001
Distintiu Ecoturístic Alcúdia	17	4.592 Nomes Distintiu Ecoturístic Alcúdia
INESTUR	3 (tots a Menorca)	1.148 Nomes distintiu INESTUR
Ecoetiqueta Europea	1	478 Nomes Ecoetiqueta Europea
Total	104	48.159

TAULA 12.XI. Estimació dels llits turístics amb distintiu ambiental
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Conselleria de Medi Ambient

Com a conclusió cal dir que a prop de 50.000 llits es gestionen sota un o un altre esquema de gestió ambiental. Això suposa un 11,37 % de tots els llits turístics de les Illes Balears (423.250).

A la Unió Europea 236 dels 3.935 registres EMAS són de la categoria CNAE 55 d'hotels i restaurants. A les Illes Balears tenim 41 d'aquests registres, el que suposa un 17,3% de tots els registres a la UE en aquest sector.

Registres a la Unió Europea al CNAE 55

GRÀFIC 12.9. Registres a la Unió Europea al sector turístic
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Conselleria de Medi Ambient

12.3.4 DISTINTIUS AMBIENTALS A LES ILLES BALEARS

Distintiu	Centres
Centres EMAS (2008)	71
ISO 14001 (estimació 2006)	198
Distintiu Ecoturístic Alcúdia (2007)	21
Ecoetiqueta Europea (2008)	1
Bandera Blava platges (2007)	61
Bandera Blava ports (2007)	19

TAULA 12.XII. Distintius ambientals a les Illes Balears**12.3.5 INVERSIONS I DESGRAVACIONS AMBIENTALS**

Les inversions i desgravacions fiscals en base a inversions ambientals també poden donar idea de les iniciatives realitzades respecte al medi ambient per part d'empreses. L'INE¹⁹ mostra una enquesta de la despesa en protecció ambiental.

El Reial Decret.252/2003²⁰, pel qual es regula la deducció per inversions destinades a la protecció del medi ambient, permet desgravacions fins un 10% de les inversions a l'impost de societats, en el següents temes:

- Contaminació atmosfèrica
- Abocaments a les aigües
- Gestió de residus

L'any 2005 les inversions convalidades per desgravació arribaren als 20.347.353,02 €.

¹⁹ http://www.ine.es/inebmenu/mnu_medioambiente.htm#arriba

²⁰ També el **Reial Decret 1777/2004**, pel que s'aprova el Reglamento de l'Impost sobre Societats.

12.4 EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER TERRITORIS. AGENDA LOCAL 21

Una Agenda Local 21 és un sistema de gestió global a curt, mig i llarg termini en què, mitjançant un Pla d'Acció, s'estableixen uns objectius ambientals, econòmics i socials, mesurables i avaluables periòdicament, a fi d'aconseguir, amb la participació activa d'un Fòrum ciutadà, la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes²¹. Així com els distintius ambientals són eines en l'àmbit de les organitzacions per millorar la relació amb el medi, l'Agenda Local 21 és un eina d'àmbit territorial, concretament municipal.

L'Objectiu final és la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida. L'Agenda Local 21 és un mitjà, una eina, un pla estratègic municipal que té les següents característiques:

- Un Pla d'Acció que estableix uns objectius ambientals, econòmics i socials,
- Uns Objectius mesurables i avaluables periòdicament
- La Participació activa dels ciutadans.

La Sostenibilitat pretén millorar la qualitat de vida sense reduir la capacitat del medi natural ni esgotar els seus recursos. Suposa una visió de conjunt: ambiental, social, econòmic i implica un punt vista local, però també planetari. La Sostenibilitat és un procés d'avanç que obliga a decisions que afecten a generacions futures, no només els propers anys. Així mateix afecta tant als humans com a la resta de éssers vius del nostre entorn.

L'agenda Local 21 no és més que un eina, una metodologia d'àmbit local per assolir aquest objectiu. Afecta a terminis curts, mitjos i llargs i permet certa flexibilitat, adaptant-se a diferents situacions i percepcions, a diferents municipis.

Els antecedents s'han de cercar al **Programa 21** aprovat a Rio de Janeiro l'any 1992 (**Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el desenvolupament**). A la Secció III (Enfortiment del Paper dels Grups Principals) trobem un capítol -el 28- que tracta de les Iniciatives de les autoritats locals en suport del Programa 21 i que diu: *... la participació i cooperació de les autoritats locals constituïran un factor determinant per l'assoliment del objectius del Programa. Cada autoritat local hauria de iniciar un diàleg amb els ciutadans, organitzacions locals i empreses privades i aprovar un **Programa 21 Local**.*

L'any 1994, a la ciutat danesa d'Aalborg es proposen uns principis d'actuació per aplicar el Programa 21 a l'àmbit local que es materialitzen a la **Carta d'Aalborg**. L'adhesió a aquesta carta es considera la primera passa per iniciar un procés d'Agenda Local 21. La majoria de municipis de les illes Balears ja s'han adherit a aquesta declaració (any 2007).

En aquesta Carta, la majoria dels principis citats al Programa 21 apareixen més desenvolupats i aplicats a l'àmbit local. Es cita la sostenibilitat i el paper de les entitats locals en la seva aplicació. S'insisteix en la necessitat de negociacions obertes entre totes les parts afectades als municipis i es citen molts dels temes que més endavant

²¹ Decret 123/2002, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 en els municipis de les Illes Balears.

apareixeran a l'aplicació de les Agendes Locals 21: promoció econòmica, justícia social, ocupació del sòl, mobilitat, canvi climàtic, prevenció de la contaminació,...

La Carta d'Aalborg incideix en la importància de la **prevenció**, en evitar els problemes, més que en corregir-los una vegada s'han produït. Així mateix cita la cooperació a tots els nivells, la transparència de decisions i la informació pública com a elements fonamentals per a una **participació ciutadana** real.

En aquest moments, i d'acord amb el **Decret 123/2002**, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears (BOIB núm.123 de 12-10-2002) les etapes d'aplicació de l'Agenda Local 21 són les següents:

1. Signatura de la Carta de Aalborg.
2. Recopilació d'**informació** i elaboració de la **Diagnosi de sostenibilitat del municipi**.
3. Elaboració del **Pla d'Acció Local**, en què **s'estableixen en detall els projectes i accions concrets per tal d'avançar cap a la sostenibilitat**.
4. Execució del Pla d'Acció Local.

Una nova edició de la Carta d'Aalborg 10 anys després (2004), anomenada els "**Compromisos d'Aalborg**", revisa els postulats de la primera carta on els processos de sostenibilitat es veuen ratificats i els hi atorguen una paper central en el govern local.

El Decret 123/2002 crea la **Xarxa Balear de Sostenibilitat**, amb l'objectiu de promocionar i donar suport a les Agendes Locals 21 de les Illes Balears per part de la Conselleria de Medi Ambient, mitjançant una Oficina de l'Agenda Local 21. Així mateix els Consells Insulars, especialment els de Menorca i Mallorca, però també el de Eivissa i Formentera, donen un fort suport a les Agendes Locals 21.

Les accions que es duen a terme per promocionar les AL 21 són les següents:

- Subvencions a l'aplicació de les diverses fase de les Agendes Locals 21: Diagnosi, Participació i Pla d'Acció.
- Subvencions a l'execució d'accions concretes, en el marc del Pla d'Acció Municipal.
- Pàgines web per tal de organitzar la informació sobre aquestes AL21 i difondre la seva situació i actuacions²².
- Organització de tallers temàtics, especialment el camp de la participació ciutadana, per tal de formar als polítics i tècnics encarregats de aplicar les Agendes.
- Seguiment de les accions que es planifiquen i el seu grau d'execució, sobre tot en el marc dels compromisos d'Aalborg.
- Coordinar les accions entre Conselleria i Consells Insulars.
- Disseny, selecció i seguiment d'indicadors clau de sostenibilitat de les AL 21.
- Edició de documentació tècnica.

²² <http://al21.caib.es/sacmicrofront/contenido.do?idsite=96&cont=1697&lang=ca&camp=yes>

Al 2007 els ajuntaments de les Illes Balears que ja havien aprovat els seus Plans d'Acció, definien 2.238 projectes per assolir els compromisos d'Aalborg. Aquests compromisos s'organitzen en 10 camps i a continuació es mostra la distribució d'aquests projectes.

Compromisos	Projectes
1. Governança: Impulsar processos de presa de decisions a través d'una major democràcia participativa	70
2. Gestió local cap a la sostenibilitat: Desenvolupar programes eficaços de gestió	111
3. Béns naturals compartits: Protegir, presentar i garantir un accés equitatiu als béns naturals compartits	330
4. Consum responsable i elecció d'estils de vida: Fomentar un ús prudent i eficient dels recursos i a fomentar el consum i la producció sostenibles	489
5. Planificació i urbanisme per resoldre problemes	366
6. Millor mobilitat, menys trànsit: Reconèixer la interdependència del transport, la salut i el medi ambient	287
7. Acció local per a la salut: Promoure i protegir la salut i el benestar dels ciutadans	149
8. Una economia local activa i sostenible: Crear i garantir una economia local pròspera sense perjudicar el medi ambient	116
9. Igualtat i justícia social: Garantir comunitats integradores i solidàries	159
10. Del local al global: Assumir la responsabilitat global	161

TAULA 12.XIII. Compromisos d'Aalborg als Plans d'Acció de les Illes Balears

Font: Oficina de l'Agenda Local 21 de la Conselleria de Medi Ambient

Es fa un gran esforç per tal d'aconseguir que els projectes suposin un vertader avanç cap a la sostenibilitat, revisant les accions i afavorint la financiació d'accions en aquesta línia.

Des dels Consells Insulars i la Conselleria de Medi Ambient es registra i comprova que cada una de les fases de l'Agenda Local 21 compleix els criteris exigits pel Decret 123/2002. Aquest Decret és l'únic a l'Estat Espanyol que especifica les condicions mínimes que han de complir les diferents fases d'una Agenda Local 21. Finalment el Pla d'Acció ha de ser ratificat per la Comissió Balear de Medi Ambient.

FASES			
Han signat l'adhesió a la Carta d'Aalborg.	Amb el DIAGNÒSTIC començat.	DIAGNÒSTIC acabat Han iniciat la redacció del PLA D'ACCIÓ.	Amb el PLA D'ACCIÓ ratificat per la Comissió Balear de Medi Ambient i registre.
Andratx, Banyalbufar S. Joan de L., Sant Josep Santa Eulària Formentera.	Deià, Escorca, Lluçmajor, Palma, Sta.Margalida, Sóller, Valldemossa, Bunyola, Campos, Costitx, Esporles, Estellencs, Fornalutx, Lloseta, Sta.Eugènia, Selva, Sencelles, Ses Salines	Algaida, Campanet, Inca, Maria de la Salut, Muro, Sant Joan, Santanyí	Alaró, Alcúdia, Ariany, Artà, Binissalem, Búger, Calvià, Capdepera, Consell, Felanitx, Lloret, Llubí, Manacor, Mancor, Marratxí, Montuïri, Petra, Pollença, Porreres, Puigpunyent, Sa Pobla, Sant Llorenç, Sta.Maria, Sineu, Son Servera, Vilafranca, Eivissa, Sant Antoni Alaior, Ciutadella, Es Castell, Es Mercadal, Es Migjorn, Ferreries, Maó, Sant Lluís.

TAULA 12.XIV. Estat de l'art Agenda Local 21 (desembre 2007)
 Font: Oficina de l'Agenda Local 21 de la Conselleria de Medi Ambient

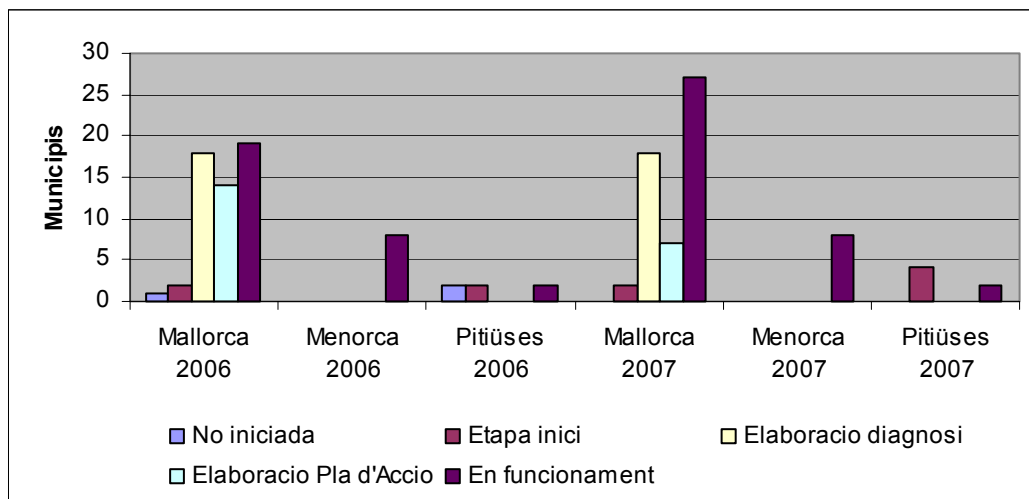

GRÀFIC 12.10. Logotip de La Xarxa Balear de Sostenibilitat

AL 21	No iniciada	Etapa inici (Carta d'Aalborg)	Elaboració Diagnòstic	Elaboració Pla d'acció	En funcionament Pla d'acció aprovat	Total
2006	3	4	18	14	28	67
Mallorca	1	2	18	14	19	54
Menorca					8	8
Pitiüses	2	2			2	6
2007	0	6	18	7	36	67
Mallorca		2	18	7	27	54
Menorca					8	8
Pitiüses		4			2	6

TAULA 12.XV. Situació de les Agendes Locals 21 municipals als anys 2006 i 2007

Font: Oficina de l'Agenda Local 21 de la Conselleria de Medi Ambient

TAULA 12.XVI. Situació de les Agendes Locals 21 municipals als anys 2006 i 2007

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Conselleria de Medi Ambient

A l'any 2007 no quedava cap municipi de les Illes Balears sense iniciar la seva Agenda Local 21. A Menorca tots els municipis al 2006 ja tenien el seu Pla d'Acció aprovat.

Tant els Consells Insulars, com la Conselleria de Medi Ambient subvencionen l'aplicació de les Agendes Locals 21 i, una vegada aprovat el seu Pla d'Acció, poden subvencionar l'execució de projectes concrets.